

Pārskats par cilvēku tirdzniecības situāciju Latvijā 2021. – 2023. gadā

1. Cilvēku tirdzniecības skaidrojums

Cilvēku tirdzniecības jēdziena skaidrošanai parasti tiek izmantota komplicēta trīs elementu shēma, kas savā ziņā raksturo, cik daudzšķautņains ir šis nozieguma veids. Krimināllikuma 154.² pantā cilvēku tirdzniecība definēta kā “Cilvēku tirdzniecība ir ekspluatācijas nolūkā izdarīta personu savervēšana, pārvadāšana, nodošana, slēpšana, izmitināšana vai saņemšana, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešanu ar viltu vai izmantojot personas atkarību no vainīgā vai tās ievainojamības vai bezpalīdzības stāvokli, vai arī dodot vai saņemot materiāla vai citāda rakstura labumus, lai panāktu tās personas piekrišanu tirdzniecībai, no kuras ir atkarīgs cietušais”. Vienkāršojot jēdzienu, cilvēku tirdzniecība ir smags noziegums, kas aizskar cilvēka pamattiesības un cieņu. Tas ietver neaizsargātu cilvēku noziedzīgu izmantošanu, lai gūtu ekonomisku labumu.¹ Paplašinātais cilvēku tirdzniecības skaidrojums ietver trīs elementus – rīcību, līdzekļus, mērķi. Katrs no šiem trīs elementiem iekļauj pazīmes, kas detalizētāk iekļautas 1. attēlā.

1. attēls. Cilvēku tirdzniecības skaidrojums

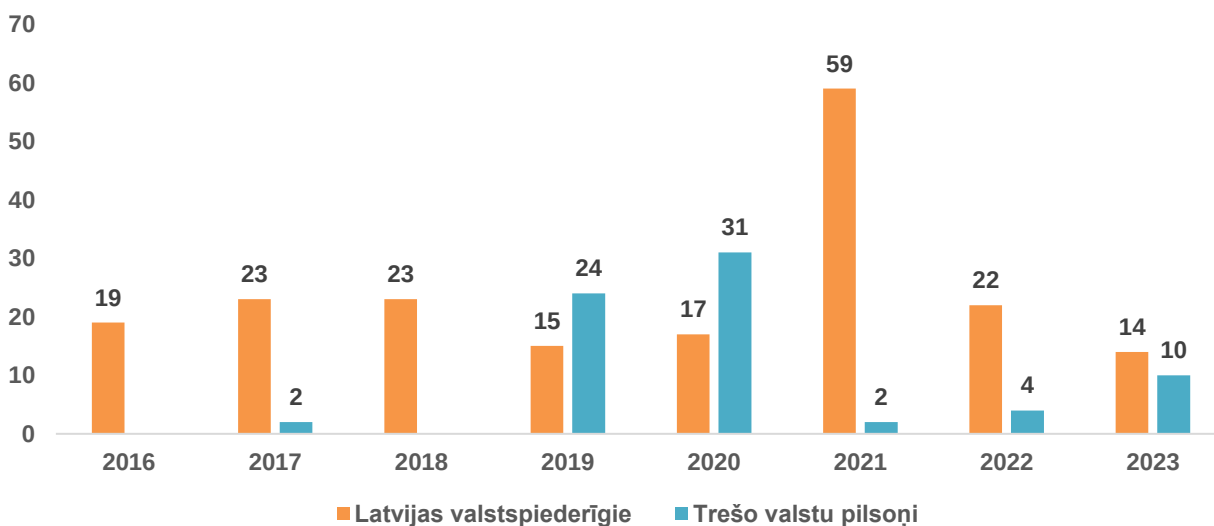
¹ Trafficking in human beings: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas/trafficking-in-human-beings>

2. Statistika

Statistikā par identificētajiem cilvēku tirdzniecības upuriem tiek iekļautas gan personas, kuras Valsts policija ir atzinusi par cietušajiem kriminālprocesā, gan personas, kuras nevalstisko organizāciju komisija ir atzinusi par upuri saskaņā ar 2019. gada 16. jūlija Ministru kabineta noteikumiem Nr. 344 “Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 344). Ierasti nevalstisko organizāciju komisijas identificē vairāk upuru par Valsts policiju, ko var skaidrot ar vairākiem apstākļiem, piemēram, persona nevēlas iesaistīties kriminālprocesā vai kriminālprocess vēl nav uzsākts, bet palīdzība ir nepieciešama nekavējoties. Tāpat jāņem vērā, ka nereti personām ir lielāka uzticība nevalstiskajām organizācijām. Piemēram, 2023. gadā no 24 identificētajiem upuriem, Valsts policija par cietušajiem atzina četras personas.

Kā redzams 1. attēlā, kopumā identificēto upuru un cietušo skaits ir mainīgs no gada uz gadu, bet Plāna darbības periodā no 2021. līdz 2023. gadam ir identificēti 111 cilvēku tirdzniecības upuri, no kuriem 95 personas bija Latvijas valstspiederīgie un 16 personas bija trešo valstu pilsoņi.

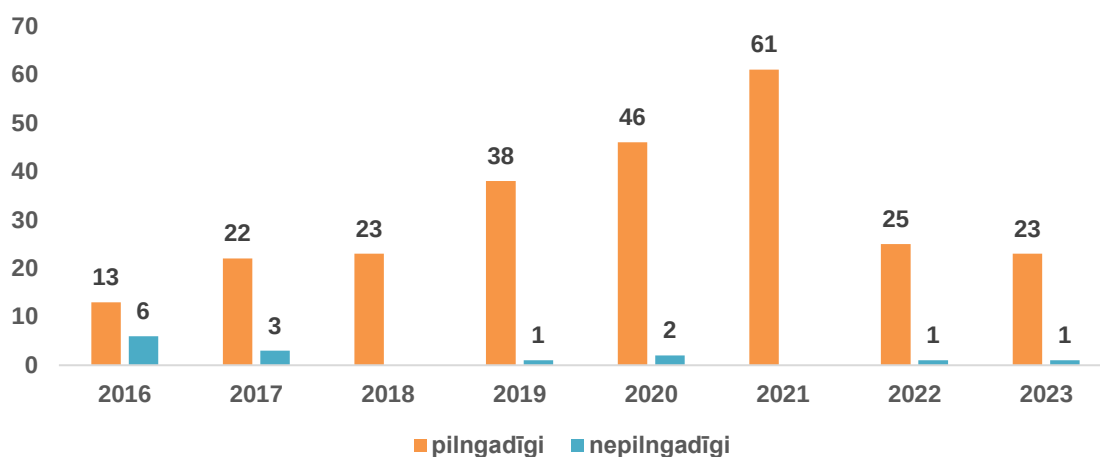
2. attēls. Identificēto upuru skaits un upuru valstiskā piederība 2016. - 2023. gadā

Avots: Dati no Valsts policijas, “Centrs MARTA”, “Patvērums “Drošā māja””

Lielākā daļa identificēto upuru ir pilngadīgas personas un pārskata periodā par cilvēku tirdzniecības upuriem kopā atzītas divas nepilngadīgas personas. Ilgākā laika posmā, piemēram, no 2016. gada par cilvēku tirdzniecības upuriem identificētas 14 nepilngadīgas personas. Nepilngadīgie upuri pamatā ir meitenes, kas tikušas pakļautas cilvēku tirdzniecībai seksuālajā ekspluatācijā. Tāpat var norādīt, ka nereti, pilngadīgas sievietes, kuras atzītas par upuriem saistībā ar cilvēku tirdzniecību seksuālai ekspluatācijai, tikušas ekspluatētas vēl būdamas nepilngadīgas.

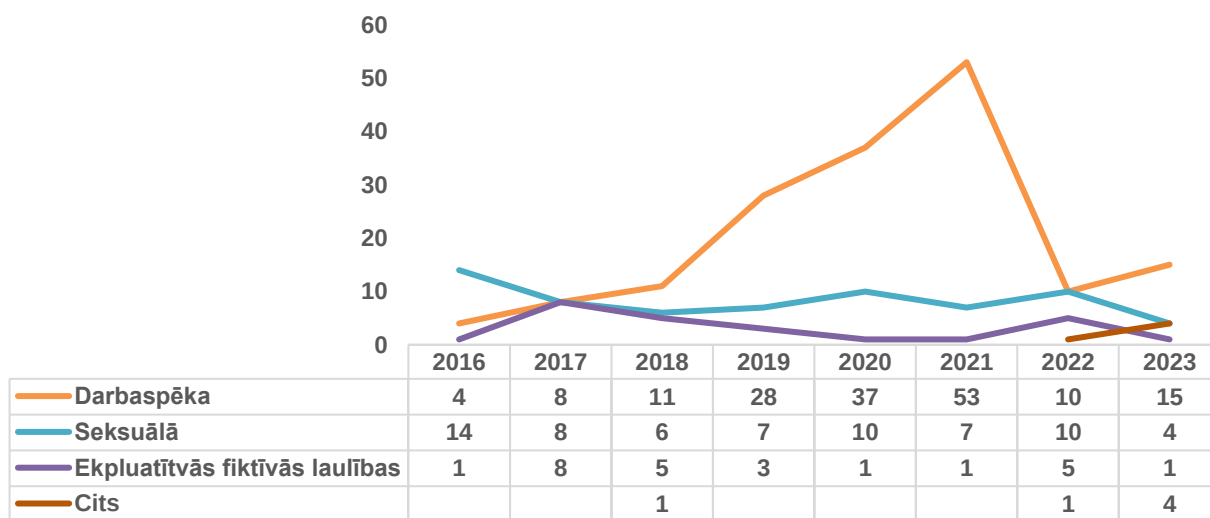
3. attēls. Identificētie pilngadīgie un nepilngadīgie cilvēku tirdzniecības upuri

Avots: Dati no Valsts policijas, "Centrs MARTA", "Patvērums "Drošā māja""

Biežāk konstatētās cilvēku tirdzniecības formas ir darbaspēka ekspluatācija, seksuālā ekspluatācija un piespiedu fiktīvās laulības. Vienlaikus parādās arī citi veidi, piemēram, piespiešana pastrādāt noziegumu, piespiedu ubagošana ārvalstīs un citi.

4. attēls. Upuru skaits pēc cilvēku tirdzniecības veida 2014. – 2022. gadā

Avots: Dati no Valsts policijas, "Centrs MARTA", "Patvērums "Drošā māja""

Visbiežāk darbaspēka ekspluatācijas riski konstatēti nozarēs, kur nepieciešams mazkvalificēts darbaspēks, un vienlaikus pastāv augsts ēnu ekonomikas īpatsvars. Latvijā cilvēku tirdzniecības riski pastāv būvniecībā, lauksaimniecībā, mežizstrādē, pārtikas ražošanā un ēdināšanā. Lielākoties cilvēku tirdzniecībai darbaspēka ekspluatācijai tiek pakļauti Latvijas valstspiederīgie, bet pieaug arī trešo valstu pilsoņu ekspluatācijas riski. Trešo valstu pilsoņu izcelsmes valstis visbiežāk ir Uzbekistāna, Tadžikistāna, Kirgizstāna, arī Indija, Ukraina, Moldova un Baltkrievija.

Nav pieejami precīzi dati par Latvijas valstspiederīgo ekspluatāciju ārzemēs, jo personas bieži neatgriežas Latvijā un saņem atbalstu ekspluatācijas valstī. No citu valstu ziņojumiem, piemēram,

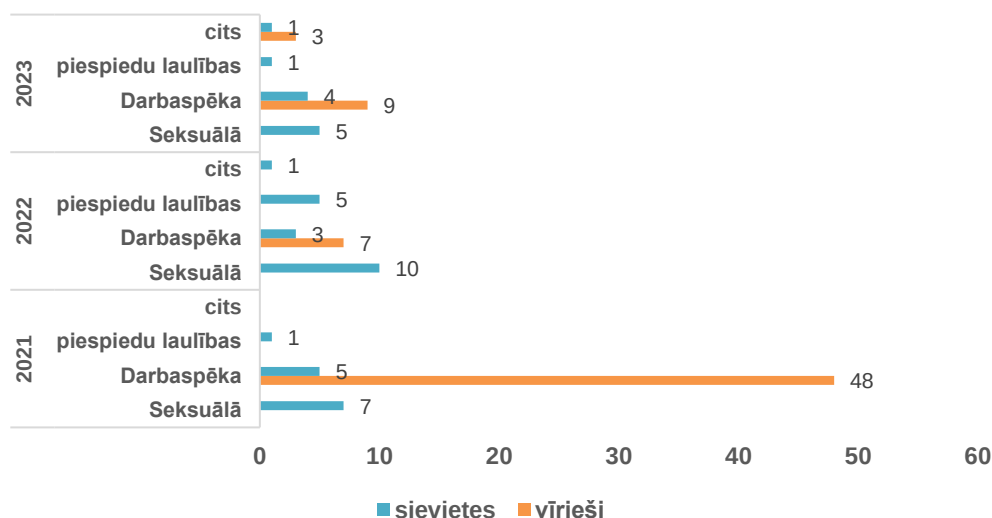
Vācijas, Dānijas, Spānijas, Zviedrijas un Somijas, var secināt, ka Latvijas valstspiederīgie visbiežāk tiek pakļauti darbaspēka ekspluatācijai citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Vienlaikus saskaņā ar Ārlietu ministrijas sniegto informācijas Latvijas valstspiederīgie tiek iesaistīti arī dažādu noziedzīgo nodarījumu pastrādāšanā, tai skaitā nelegālo migrantu pārvadāšanā vai narkotiku kontrabandā. Pastāv risks, ka daži gadījumi ir saistīti ar cilvēku tirdzniecību.

Cilvēku tirdzniecība seksuālās ekspluatācijas nolūkā ir jāskata kontekstā ar seksuālās izmantošanas gadījumiem un iesaistīšanu prostitūcijā. Kopumā iezīmējas tendence par sievietes no Ukrainas, Krievijas un Moldovas iesaistīšanu prostitūcijā Latvijā. Turklāt vervēšanu, rekrutēšanu un organizāciju arī nodrošina trešo valstu pilsoņi, izmantojot internetu un dažādas sociālo un ziņapmaiņu platformu slēgtās grupas. Līdztekus cilvēku tirdzniecības kontekstā var minēt gadījumus, kad sievietes partneris piespiež nodarboties ar prostitūciju. Tāpat šajā kontekstā ir jāņem vērā interneta nozīme ne tikai vervēšanā, bet arī dažādu materiālu sagatavošanā, izplatīšanā, kā arī tiešsaistes darbībās.

Jautājumā par fiktīvajām laulībām, var atzīmēt, ka kopumā Latvijā joprojām daudz sieviešu piekrīt stāties fiktīvās laulībās, it īpaši ar Pakistānas un Bangladešas pilsoņiem. Laulības visbiežāk tiek noslēgtas Kiprā vai kādā citā Eiropas Savienības dalībvalstī. Šo laulību mērķis ir trešo valstu pilsoņiem iegūt tiesības uzturēties Eiropas Savienībā. Saskaņā ar Krimināllikuma 285.² pantu par fiktīvās laulības slēgšanu var draudēt pat brīvības atņemšana. Piemēram, 2023. gadā pēc 285.² panta ierosināti 13 kriminālprocesi. Tomēr ne vienmēr šādas laulības ir “biznesa darījums”, jo katru gadu tiek konstatēti gadījumi, kad sievietes nonāk ekspluatatīvos apstākļos un kļūst par cilvēku tirdzniecības upuriem. Tā pārskata periodā no 2021. līdz 2023.gadam, identificēti kopā 7 upuri saistībā ar cilvēku tirdzniecību piespiedu fiktīvo laulību ietvarā.

Tāpat cilvēku tirdzniecībā ir vērojama dzimuma dimensija, respektīvi, seksuālai ekspluatācijai un piespiedu fiktīvajām laulībām lielākoties tiek pakļautas sievietes un meitenes. Savukārt, darbaspēka ekspluatācijā vērojams lielāks vīriešu īpatsvars (skat. 4. attēlu).

5. attēls. Identificētie cilvēku tirdzniecības upuri pēc dzimuma no 2021. līdz 2023. gadam

Vervēšana un noturēšana cilvēku tirdzniecībā

Gan personu savervēšanai, gan noturēšanai cilvēku tirdzniecībā tiek izmantota kāda no personas ievainojamībām. Visbiežāk personu ievainojamības ir saistītas ar ekonomiskiem (bezdarbs, nabadzība), psiholoģiskiem (psihiskās veselības traucējumi, krīze, traumatisks notikums) vai sociāliem (disfunkcionāla ģimene, atstumtība, diskriminācija, nav atbalsta, zems izglītības līmenis, migrācija) apstākļiem. Nereti vervētāji vienlaikus izmanto vairākas personas ievainojamības.

Daži savervēšanas piemēri:

- Personu var savervēt paziņas vai attāli zināmi cilvēki, piedāvājot “sapņu darbu”. Lēmums ir jāpieņem ātri, citādi tiks pazaudēta izdevība. Nereti savervētā persona nemaz nepārbauda informāciju par darba devēju un darba vietu, bet uzticas teiktajam. Ierodoties galamērķa valstī, persona sastopas ar dažādiem papildu noteikumiem, piemēram, ir jāmaksā par izmitināšanu, darba instrumentiem, darba apģērbu, transportu, lai gan pirms tam persona par to nav brīdināta. Kā arī aizbildinoties ar dažādiem sarežģījumiem vai sliktu darbu, netiek izmaksāts atalgojums vai tiek izmaksāta daļa no paredzētā atalgojuma.
- Trešajās valstīs personas darbu Eiropā var meklēt ar dažādu darbā iekārtošanās aģentūru starpniecību, kuras par darbu Eiropas Savienībā var pieprasīt vairākus simtus vai tūkstošus eiro. Vienlaikus aģentūras neuzņemas nekādu atbildību, vai darba vieta ir droša, nav fiktīva un, ka persona saņems solīto atalgojumu.
- Fiktīvajām piespiedu laulībām tiek vervētas Latvijas pilsones, gan pēc tā dēvētās “mīlnieka pieejas”, gan piedāvājot fiktīvu laulību darījumu par attiecīgu samaksu.
- Nepazīstami cilvēki uzrunā bezpajumtniekus patversmēs, piedāvājot pajumti un ēdināšanu apmaiņā pret darbu. Tāpat tiek piedāvāts darbs ārzemēs ar mērķi personu piespiest nodarboties ar ubagošanu, vai arī personu apliecinošie dokumenti tiek izmantoti fiktīvu uzņēmumu dibināšanai vai dažādām finanšu krāpšanas shēmām citās valstīs.

Kad persona nonāk ekspluatatīvos apstākļos, varmākas var izmantot dažādus paņēmienus, lai personu noturētu. Vienlaikus jānorāda, ka pēdējos gados mazāk konstatēti gadījumi, kad pret upuriem izmanto fizisku vardarbību. Biežāk tiek izmantota šantāža, manipulēšana, draudi vai citi psiholoģiskās kontroles paņēmieni. Piemēram, viesstrādniekiem no trešajām valstīm var draudēt ar darba attiecību pārtraukšanu, uzturēšanās atļaujas anulēšanu un deportēšanu. Prostitūcijā iesaistītajām personām var draudēt ar to, ka izstāstīs radiniekiem par nodarbi. Var izmantot arī upuru naivumu, traumatisko pieredzi vai citus apstākļus ar mērķi kontrolēt personu.

Tāpat svarīgi norādīt, ka nereti ekspluatētās personas sākotnēji neuzskata sevi par cilvēku tirdzniecības upuriem. Tikai pēc darba ar upuri un psiholoģiskā atbalsta sniegšanas persona var apzināties notikušo.

Cilvēku tirdzniecība Ukrainas civiliedzīvotāju vidū

Kopumā kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā, Latvijā mitinās aptuveni 35 000 Ukrainas civiliedzīvotāju. Daļa personu Latviju ir pametušas un atgriezušās Ukrainā vai pārcēlušās uz citu Eiropas Savienības valsti, daļa personu Latviju šķērsoja tranzītā no Krievijas, lai dotos tālāk uz citām Eiropas Savienības valstīm vai Ukrainas rietumu daļu. Latvijā līdzīgi kā citās ES valstīs tika iedarbināts pagaidu aizsardzības mehānisms, kas ļāva nodrošināt no kara bēgļiem Ukrainas civiliedzīvotājiem pamatvajadzības. Šāds plašs atbalsta mehānisms uzskatāmi demonstrē, ka pieeja var ievērojami samazināt cilvēku tirdzniecības riskus bēgļu vidū. Līdz ar pagaidu mehānisma

iedarbināšanu, kopumā visā Eiropas Savienībā ir konstatēts neliels gadījumu skaits, kad personas ir kļuvušas par cilvēku tirdzniecības upuriem. Arī Latvijā nav konstatēti gadījumi, kad cilvēku tirdzniecībai ir pakļauti Latvijā dzīvojošie Ukrainas civiliedzīvotāji. Vienlaikus paaugstinās riski, kas saistīt ar pašreiz Ukrainā dzīvojošo iedzīvotāju vervēšanu un ekspluatāciju Eiropas Savienības valstīs, tai skaitā Latvijā.

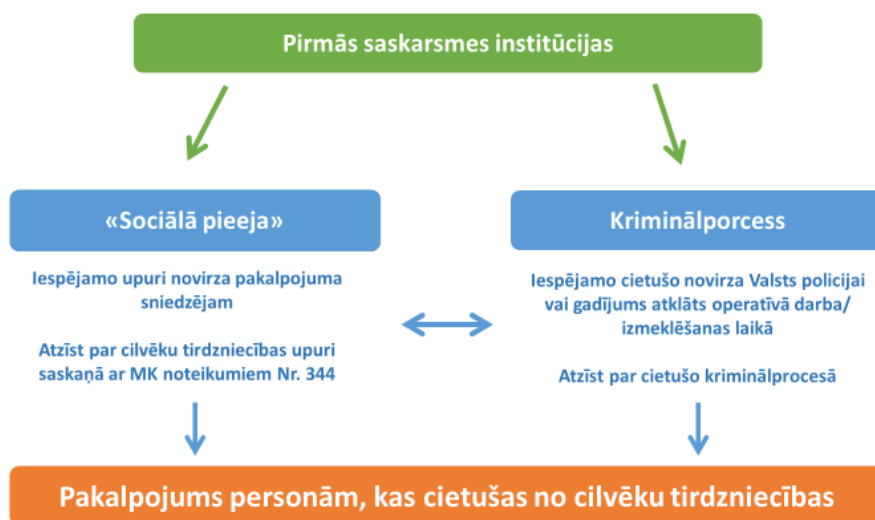
3. Cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšana un novirzīšana

Katrs cilvēku tirdzniecības gadījums ir individuāls. Nereti pirmās saskarsmes institūcija ir Valsts policija, kas operatīvo darbību rezultātā atklāj cilvēku tirdzniecību. Var būt gadījumi, kad kādas citas valsts pārvaldes institūcijas darbiniekiem rodas aizdomas par cilvēku tirdzniecību, piemēram, Valsts robežsardzes amatpersonām vai Valsts darba inspekcijas inspektoriem. Šādā gadījumā visbiežāk notiek komunikācijas ar Valsts policiju, kas veic attiecīgās pārbaudes un lemj par kriminālprocesa uzsākšanu. Ir gadījumi, kad persona pēc palīdzības vēršas pati vai to pie pakalpojuma sniedzēja novirza sociālais dienests, vai kāda cita valsts pārvaldes vai pašvaldības institūcija.

Vienkāršojot cilvēku tirdzniecības upura atpazīšanu un novirzīšanu, var teikt, ka pastāv divas pieejas:

- Valsts policija atzīst personu par cietušo no cilvēku tirdzniecības kriminālprocesā. Šādā gadījumā izmeklētāji sadarbojas ar cietušo un novirza to pie pakalpojuma sniedzēja sociālās rehabilitācijas saņemšanai.
- Ir gadījumi, kad persona vēršas pie kāda no pakalpojuma sniedzējiem, kas saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos Nr. 344 noteikto kārtību personu var atzīt par cilvēku tirdzniecības upuri un nodrošināt pakalpojumu cilvēku tirdzniecības upuriem. Šādā gadījumā tiek iedarbinātā tā dēvētā “sociālā pieeja” (*social path*), kad atbalsts cilvēku tirdzniecības upurim tiek nodrošināts, neskatoties uz to, vai persona ir atzīta par cietušo kriminālprocesā.

6. attēls. Cilvēku tirdzniecības upuru novirzīšana pakalpojuma saņemšanai

Cilvēku tirdzniecības atklāšanā liela nozīme ir dažādu tiesībsargājošo un kontrolējošo iestāžu īstenotajām prevencijas un kontroles pasākumiem. Piemēram, Valsts robežsardze 2021. gadā veica 728 pārbaudes, 2022. gadā – 1193, un 2023. gadā – 996 pārbaudes imigrācijas kontroles jomā. Tāpat Valsts robežsardze īsteno regulāras kopīgas pārbaudes ar citām institūcijām, visbiežāk ar Valsts darba inspekciju un Valsts policiju. Šo trīs institūciju kopīgajās pārbaudēs 2021. gadā uzsākts viens kriminālprocess par cilvēku tirdzniecību, 2022. gadā uzsākti divi kriminālprocesi par cilvēku tirdzniecību un 2023. gadā arī uzsākts viens kriminālprocess par cilvēku tirdzniecību.

Jānorāda, ka svarīgs ir arī darbs ar riska grupām, kas savā veidā ir arī sasniegšanas (*outreach*) darbs. Tā 2022. un 2023. gadā ar Labklājības ministrijas finansiālu atbalstu LR Tiesībsarga biroja un biedrības “Centrs MARTA” darbinieki apmeklēja 18 ārpusģimenes aprūpes iestādes visā Latvijā, lai izglītotu bērnus par cilvēku tirdzniecības riskiem un informētu, kur vērsties pēc palīdzības. Kopumā tika izglītoti aptuveni 140 jaunieši (vecumā no 13 līdz 14 gadiem). Savukārt iestāžu darbiniekiem tika novadītas divas atsevišķas lekcijas tiešsaistē. Kopumā tika apmācīti aptuveni 70 darbinieki. Pašreiz šo aktivitāšu rezultātā vēl nav ticis identificēts neviens cilvēku tirdzniecības gadījums.

4. Izmeklēšana un iztiesāšana

Cilvēku tirdzniecības atklāšana, izmeklēšana un pierādījuma iegūšana ir sarežģīts un ilgstošs process, kurā jāņem vērā iesaistīto pušu liecības, kā arī jāievāc pietiekami daudz dažādu objektīvo pierādījumu.

Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centra datiem, pēc Krimināllikuma 154.¹ panta “Cilvēku tirdzniecība” kopā laika periodā no 2016. līdz 2023. gadam reģistrēti 47 noziedzīgi nodarījumi (skat. 1. tabulu), tomēr jānorāda, ka faktiski uzsāktu un vēlāk arī kriminālvajāšanai nodoto kriminālprocesu skaits ir mazāks. Dažreiz reģistrētais noziedzīgais nodarījums tiek pārkvalificēts vai izbeigts.

1. tabula. Reģistrēto noziedzīgie nodarījumi pēc krimināllikuma 154.¹ panta skaits 2016. – 2023. gadā

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
154.¹ pants	7	8	4	4	8	4	10	2
164. pants	5	5	1	2	4	12	5	9
165. pants	5	7	5	8	6	13	1	2
165.¹ pants	5	7	1	1	1	3	0	0

Avots: Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs

Statistikā var aplūkot arī tā dēvētos riska pantus pēc Krimināllikuma 164. panta "Personas iesaistīšana prostitūcijā un prostitūcijas izmantošana", Krimināllikuma 165. panta "Sutenerisms", Krimināllikuma 165.¹ panta "Personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai". Kopumā redzams, katru gadu reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits mainās. Vienlaikus var norādīt, ka gan Valsts policija, gan LR prokuratūra ir norādījusi, ka Prostitūcijas ierobežošanas likuma neesamība ir kavējusi lietu uzsākšanu un kriminālvajāšanu pēc 165. un 165.¹ panta. Galvenokārt tas ir ietekmējis iespējas veikt dažādus kontroles pasākumus un īstenot darbības, kas ļautu atklāt iespējamo sutenerismu vai personas

nosūtīšanu seksuālai izmantošanai, kā arī mazina iespēju atklāt cilvēku tirdzniecību seksuālai ekspluatācijai.

Valsts policija aktīvi piedalās Eiropas Savienības Politikas cikla smagās un organizētās noziedzības apkarošanas jomā 2022. – 2025. gadam (EMPACT) prioritātē “Cilvēku tirdzniecība” (THB) stratēģiskā plāna īstenošanā. Pandēmijas laikā aktivitāšu skaits samazinājās dēļ noteiktajiem ierobežojumiem, bet 2023. gadā īstenoto pasākumu skaits atbilda plānotajam.

Valsts policija turpina nozares nacionālās koordinējošās iestādes funkcijas nodrošināšanu Eiropola Operatīvā rīcības plāna ietvertu pasākumu īstenošanā. Piemēram, pārskata periodā Valsts policija sadarbībā ar citām iestādēm, t.sk. Valsts darba inspekciju, Rīgas pašvaldības policiju, Valsts robežsardzi, Valsts drošības dienestu, īstenoja vairākus EMPACT THB Kopējo rīcības dienu (*Joint action days*) pasākumus – pret darba ekspluatāciju, pret bērnu un trešo valstu pilsoņu seksuālo ekspluatāciju, pret cilvēku tirdzniecību darba ekspluatāciju (lauksaimniecības strādnieki).

Tā kā cilvēku tirgotāju galvenais mērķis ir maksimālas peļņas gūšana, regulāri tiek apkopota informācija par arestētajiem līdzekļiem cilvēku tirdzniecības lietās. Vienlaikus šī statistika neatspoguļo reālo iespējamo ieguvumu, kas saistīts ar cilvēku tirdzniecību, galvenokārt tādēļ, ka ienākumi tiek slēpti. Saskaņā ar Valsts policijas sniegto informāciju kopā trīs gadu periodā no 2021. līdz 2023. gadam, lietās pēc kriminālprocesa 154.¹ panta arestēti līdzekļi 809 903,47 *euro* apmērā. Arestētās mantas apjoms var mainīties, turklāt dažreiz līdzekļi tiek arestēti, pamatojoties uz citiem, saistītiem kriminālprocesi, piemēram, ja ņem vērā arī veikto līdzekļu arestu pēc KL 154.¹, 163.¹p., 164.p., 165.p. 165.¹ p. un 285.² p., tad kopā pārskata periodā arestēti līdzekļi 953 693,47 *euro* apmērā.

Kā redzams 2. tabulā katru gadu LR prokuratūra iztiesāšanai nodod vidēji divas lietas gadā un 1. instancē tiesās vidēji arī izskata divas līdz četras lietas gadā. Lielākā daļa šo lietu nonāk arī apelācijas tiesā un Augstākajā tiesā. Līdz šim viena cilvēku tirdzniecības lieta ir iesniegta arī Eiropas Cilvēktiesību tiesā, kas Informatīvā ziņojuma sagatavošanas brīdī vēl atrodas izvērtēšanā.

2.tabula. Iztiesāšanai nodoto lietu skaits pēc KL 154.¹ panta un 1. Instancē iztiesātās lietas

	2021	2022	2023
Nosūtīto kriminālprocesa skaits kriminālvajāšanas uzsākšanai	1	2	3
iztiesāšanai nosūtītie kriminālprocesi	2	2	2
1. instancē izskatīto lietu skaits	4	4	3

Avots: Valsts policijas, LR prokuratūras un Tiesu administrācijas sniegtie dati

Jānorāda, ka iztiesāšanas laiks cilvēku tirdzniecības lietām, tāpat kā citām lietām, ilgst vairākus gadus. Tiesu prakse apkopojumā² secināts, ka atbilstoši Tiesu informatīvās sistēmas statistikai laika posmā no 2014. gada līdz 2023. gada jūlijam par Krimināllikuma 154.¹ pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir sodītas 14 personas, viena persona ir attaisnota. Aplūkojot piespriestos sodus, ir konstatējams, ka, piemērojot sodu pēc Krimināllikuma 154.¹ panta, divos gadījumos tiesa, ņemot vērā kriminālprocesa nepabeigšanu saprātīgā termiņā, nenoteica

² Tiesu prakses apkopojumu par Krimināllikuma 154.¹ panta (Cilvēku tirdzniecība) un 165.¹ panta (Personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai) lietām, kuras ir izskatītas laikā no 2014. gada līdz 2023. gada septembrim // <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas>

brīvības atņemšanas sodu, vienā no šīm lietām tiesa noteica naudas sodu 20 minimālo mēnešalgu apmērā (7400 euro), savukārt otrā gadījumā persona tika atbrīvota no soda. Pārējām 12 notiesātām personām tika piespriests brīvības atņemšanas sods. Vienlaikus ir jānorāda, ka astoņas no 12 notiesātajām personām ar brīvības atņemšanas sodu tika notiesātas nosacīti.

Īstenotās reorganizācijas un reformas

Gan Valsts policijā, gan LR prokuratūrā, gan tiesās pārskata periodā ir īstenotas vairākas reorganizācijas un reformas, kas attiecināmas arī uz cilvēku tirdzniecības gadījumu atklāšanu, izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un iztiesāšanu.

Valsts policijā tika veiktas strukturālās un darba organizācijas izmaiņas, kas vērstas uz mērķi stiprināt nacionālās drošības kapacitāti, nodrošināt augsti profesionālu un ātru pakalpojumu valsts iedzīvotājiem, stiprināt sabiedrības drošības sajūtu, vairot sabiedrības uzticību policijai un valstij kopumā. Līdz ar 2022. restrukturizēta Valsts policijas Galvenā kriminālpolicijas pārvalde (GKRP), tai skaitā apvienota VP GKRP Organizētas noziedzības apkarošanas pārvalde un KIP un izveidota Organizētās noziedzības smago un sērijveida noziegumu apkarošanas pārvalde (ONSSNAP). ONSSNAP 4. nodaļai piekritīga ir noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana par reģionālām, starpreģionālām un starptautiskām organizētām noziedzīgām grupām, kas nodarbojas ar cilvēku tirdzniecību un dažādo to formu un risku, kā arī noziedzīgiem nodarījumiem pret nepilngadīgo tikumību un dzimumneaizskaramību, izņemot bērnu pornogrāfijas augšup un lejupielādi.

Līdztekus arī Valsts policijas Kurzemes, Latgales, Vidzemes un Zemgales reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas biroja ONSSNAP nodaļai piekritīga ir noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana cita starpā saistībā ar cilvēku tirdzniecību, personu nosūtīšanu uz ārvalstīm seksuālai izmantošanai, sutenerismu un bērnu pornogrāfijas materiālu izgatavošanu un izplatīšanu internetā (KL 154.¹, 159., 160., 162., 162.¹, 163.¹, 164., 165., 165.¹ panti, 166. panta trešā, ceturtā, piektā daļa).

LR ģenerālprokuratūrā arī tika īstenotas vairākas reformas, kas ietekmēja arī struktūrvienības, kas strādāja ar cilvēku tirdzniecības lietām. Atbilstoši ģenerālprokurora izdotajiem normatīvajiem aktiem:

- 1) No 2021. gada 1. janvāra izmeklēšanas uzraudzības, kriminālvajāšanas, valsts apsūdzības uzturēšanas un citu likumā noteikto prokurora funkciju izpildi bija jāveic Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētajai prokuratūrai kriminālprocesos par Rīgas tiesas apgabala prokuratūras darbības teritorijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kā arī Vidzemes, Zemgales, Latgales un Kurzemes tiesas apgabala prokuratūrai par attiecīgajā prokuratūras darbības teritorijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti KL 154.¹ pantā, KL 165. panta trešajā daļā, KL 165.¹ panta trešajā daļā, rajona līmeņa struktūrvienībām – par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti KL 165. panta pirmajā un otrajā daļā, KL 165.¹ panta pirmajā un otrajā daļā.
- 2) No 2021. gada 1. novembra izmeklēšanas uzraudzības, kriminālvajāšanas, valsts apsūdzības uzturēšanas un citu likumā noteikto prokurora funkciju izpildi ir jāveic Daudznozaru specializētajai prokuratūrai par visas valsts teritorijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti KL 154.¹ pantā, KL 165. pantā, KL 165.¹ pantā. Vienlaikus kriminālprocesos, kas uzsākti līdz 2021. gada 31. oktobrim, izmeklēšanas uzraudzības, kriminālvajāšanas, valsts apsūdzības uzturēšanas un citu likumā noteikto prokurora funkciju izpildi uzdots īstenot saskaņā ar prokuratūras struktūrvienību kompetenci, kas bija noteikta līdz 2021. gada

31. oktobrim, t.i., turpināt uzraudzību, kriminālvajāšanu, uzturēt apsūdzību kriminālprocesos, kuros citu prokuratūras struktūrvienību prokurori jau bija iesaistījušies.

- 3) Ar 2023. gada 1. janvāri no prokuratūras iekšējās struktūras un štatiem izslēdza (likvidēja) Organizētās noziedzības un citu nozaru specializēto prokuratūru, papildus ieviešot Rīgas tiesas apgabala prokuratūrā jaunas prokuroru štata vietas, t.sk. pārceļot šajā struktūrvienībā prokurorus, kuri iepriekš strādāja ar cilvēku tirdzniecības lietām, uzdodot pildīt viņiem amatā augstāka prokurora funkcijas cilvēku tirdzniecības lietās.

Līdztekus LR prokuratūrā ir izveidota prokuroru–koordinators (mentor) grupa. Mentoru konsultācijas ir viens no apmācību līdzekļiem, kurš tiek izmantots prokuroru profesionālo iemaņu pilnveidošanai. Prokuroru–koordinators mehānismu regulē ar ģenerālprokurora pavēli apstiprinātā “Prokuroru apmācības kārtība”, kurā ir noteikts, ka par prokuroru–koordinators kļūst ar Prokuroru atestācijas komisijas lēmumu, pamatojoties uz struktūrvienības nolikumu vai ar struktūrvienības virsprokurora piekrišanu, izvirzot savu kandidatūru patstāvīgi. Šī mehānisma ietvaros prokuroriem ir tiesības saņemt mentoru konsultāciju (klātienē, telefoniski, e-pastā) strīdīgās tiesību normu piemērošanas situācijās vai gadījumā, ja attiecīgajā jautājumā trūkst pieredzes, bet prokuroru–koordinators uzdevums ir sniegt konsultāciju savā tiesību jomā prokuroram, kurš vērsies pēc padoma. Ar iekšējo lēmumu ir noteikti prokurori, kuri var sniegt konsultācijas par cilvēku tirdzniecības lietām.

Jānorāda, ka arī tiesās ir veiktas reformas, kopš 2022. gada apvienota Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa un Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa, tās pievienojot Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai, izveidojot Rīgas pilsētas tiesu. Atbilstoši Tieslietu padomes 2023. gada 24. marta lēmumam ar 1. jūliju tiek reorganizēta Daugavpils tiesa, to pievienojot Rēzeknes tiesai, vienlaikus mainot tiesas nosaukumu uz Latgales rajona tiesa. Tajā pašā laikā Rīgas pilsētas tiesā būs vienota lietu sadales sistēma, līdz ar to var būt gadījumi, kad lietu izskatīs tiesnesis citā vietā, nevis tajā, kurā iesniegti dokumenti.

5. Atbalsta pasākumi cilvēku tirdzniecības upuriem

Palīdzības tālruni

Biedrības “Patvērums “Drošā māja”” izveidots diennakts uzticības tālrunis cilvēku tirdzniecības mazināšanai (+371) 28612120. Līdztekus interesanti var saņemt konsultācijas arī klātienē un e-pastā. Biedrība “Centrs MARTA” turpināja saņemt zvanus uz biedrības kontakttālruni (+371) 67378539 darba dienās darba laikā, kā arī ziņas uz biedrības e-pasta adresi. Līdzīgi kā “Patvērumā Drošā māja””, arī “Centrs MARTA” piedāvā iespēju saņemt konsultācijas klātienē un e-pastā.

Saskaņā ar biedrību sniegto informāciju, katru gadu tālrunis vai cits konsultācijas veids palīdz atklāt cilvēku tirdzniecību. Piemēram, 2021. gadā tika uzsākti divi kriminālprocesi pēc tam, kad persona bija vērsusies pēc

**CILVĒKU TIRDZNIECĪBA –
KUR VĒRSTIES PĒC
PALĪDZĪBAS?**

Biedrība “Patvērums “Drošā māja””
+371 28612120 (24/7), www.patverums-dm.lv
e-pasts: drosa.maja@gmail.com

Biedrība “Centrs MARTA”, +371 67378539
www.marta.lv, e-pasts: centrs@marta.lv

VALSTS POLICIJA 112 #ELECT THB

palīdzības krīzes tālrunī un 2023. gadā uzsākts viens kriminālprocess.

Pakalpojums cilvēku tirdzniecības upuriem

Cilvēku tirdzniecības upuri var saņemt pakalpojumu saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 344. Faktiski par pakalpojuma piešķiršanu lemj, pamatojoties uz Valsts policijas izziņu vai pakalpojuma sniedzēju komisijas lēmumu.

Pārskata periodā sociālās rehabilitācijas pakalpojumu cilvēku tirdzniecības upuriem varēja sniegt divas organizācijas – biedrība “Centrs MARTA” un biedrība “Patvērums “Drošā māja””. Pašreiz sociālās rehabilitācijas kurss var ietvert:³

- līdz 180 kalendāra dienu ilgu sociālās rehabilitācijas kursu:
 - psihosociālo palīdzību, tai skaitā individuālas sociālā darbinieka, psihologa, jurista, ārstniecības personas un citu speciālistu konsultācijas atbilstoši klienta vajadzībām,
 - drošu patvērumu un klienta izmitināšanu,
 - iespēju apgūt vai uzlabot klienta pašaprūpes vai pašapkalpošanās iemaņas,
 - klienta iesaistīšanu apmācības un izglītības programmās, ja tas sekmē klienta reintegrāciju sabiedrībā un darba tirgū,
 - piecas pakalpojumu sniedzēja konsultācijas personas nepilngadīgajiem ģimenes locekļiem, ja tie uzturas Latvijā un ja nepieciešams,
- piecas pakalpojumu sniedzēja konsultācijas divu gadu laikā pēc sociālās rehabilitācijas kursa beigām, ja nepieciešams, vai
- psihosociālu atbalstu (individuālas jurista, sociālā darbinieka un psihologa konsultācijas), tulka pakalpojumus, palīdzību juridisko dokumentu noformēšanā un nepieciešamības gadījumā pārstāvību tiesā saistībā ar uzsākto kriminālprocesu, kurā upuris piedalās kā cietušais vai liecinieks, kopumā ne vairāk kā 150 stundas gadā, kā arī
- nepieciešamības gadījumā personas un tās nepilngadīgo bērnu (ja tie atrodas kopā ar personu) nokļūšanas organizēšanu no ārvalsts līdz pakalpojumu sniegšanas vietai un personas pavadīšanu, ja tā nav spējīga ceļot patstāvīgi.

Vienlaikus jānorāda, ka faktiskais pakalpojuma grozs var mainīties atkarībā no upura vajadzībām, piemēram, var būt gadījumi, kad nav nepieciešama dzīvesvieta, citā gadījumā būs nepieciešams viss pakalpojuma grozs, turklāt ar to var nepietikt. Vienlaikus smagos ekspluatācijas gadījumos atbalsts personai vienmēr ir nepieciešams daudz ilgāku laiku, nekā to pašreiz nodrošina valsts.

Līdz 2023. gadam ik gadu pakalpojuma sniegšanai tika ieplānots finansējums 135 110,00 *euro* apmērā. Faktiski izlietotais finansējums, izņemot 2020. un 2021. gadu, ir bijis nedaudz mazāks (skat. 8. tabulu). Faktiskais finansējuma izlietojums ir atkarīgs no tā, cik personām pakalpojuma sniedzējs ir nodrošinājis sociālās rehabilitācijas pakalpojumu. Var atzīmēt, ka 2023. gadā ir noslēgts jauns līgums un cilvēku tirdzniecības upuru rehabilitācijai ir ieplānoti 192 311,28 *euro*.

³ Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi cilvēku tirdzniecības upuriem // <https://www.siva.gov.lv/lv/pakalpojumi/socialas-rehabilitacijas-pakalpojumi-cilveku-tirdzniecibas-upuriem>

3. tabula. Plānotais un izlietotais finansējums *euro* sociālās rehabilitācijas nodrošināšanai cilvēku tirdzniecības upuriem, 2016. – 2021. gadā

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Plānotais finansējums (<i>euro</i>)	133 275	135 110	135 110	135 418	135 418	135 110	135 110	192311,28
Izlietotais finansējums (<i>euro</i>)	49 471	90 237	114 625	118 972	200 805	224 560	106 322	153 924

Avots: Labklājības ministrija

Papildus svarīgi norādīt, ka personai pēc pakalpojuma beigām ir tiesības papildus saņemt atbalstu saistībā ar uzsākto kriminālprocesu – psihosociālu palīdzību (tai skaitā individuālas jurista, sociālā darbinieka, psihologa konsultācijas), tulka pakalpojumu (ciktāl tas netiek nodrošināts konkrētā kriminālprocesa ietvaros), palīdzību juridisko dokumentu noformēšanā un, ja nepieciešams, pārstāvību tiesā, nepārsniedzot 150 stundu gadā (Ja persona kriminālprocesā par cilvēku tirdzniecību ar procesa virzītāja lēmumu ir atzīta par cietušo vai, ja attiecīgā persona nevēlas, lai to atzīst par cietušo, tai piešķirts liecinieka statuss un to apliecina tiesībaizsardzības institūcijas izsniegta izziņa).⁴

Nepilngadīgas personas papildus var saņemt sociālās rehabilitācijas pakalpojumu no vardarbības cietušiem bērniem.⁵ Tas ir cita veida pakalpojums, ko nodrošina citi speciālisti nodibinājumā “Latvijas Bērnu fonds”. Šis valsts apmaksātais pakalpojums ietver līdz 20 konsultācijām vai sociālās rehabilitācijas kursu, tomēr jānorāda, ka šādā gadījumā nepilngadīgā persona nesaņem pakalpojumu pie viena atbalsta personāla, tas ir jāmaina, mainot atbalsta programmu.

Atbalsts Kriminālprocesā cilvēku tirdzniecības upuriem izmaksātās kompensācijas

Personas, kas kriminālprocesā atzītas par cietušiem no cilvēku tirdzniecības, var saņemt valsts kompensāciju 90% no maksimālās valsts kompensācijas apmēra. Tas nozīmē to, ka personai, kura atzīta par cietušo kriminālprocesā saistībā ar cilvēku tirdzniecību līdz 2022. gadam ieskaitot valsts kompensācija tika izmaksāta līdz 2250,00 *euro*, savukārt sākot ar 2023. gadu valsts kompensācija var sasniegt līdz 2790,00 *euro*. Kopā Juridiskās palīdzības administrācija⁶ 2021. gadā pieņēma 14 lēmumus par kompensāciju izmaksāšanu, 2022. gadā - 10 lēmumus un 2023. gadā piecus lēmumus par kompensācijas izmaksāšanu personām, kas atzītas par cietušajiem no cilvēku tirdzniecības kriminālprocesā.

Tā kā izmeklēšanas periods ir ilgs, nereti valsts kompensācijas cietušie pieprasa jau izmeklēšanās laikā. Šādā gadījumā pieprasījuma veidlapai tiek pievienota arī procesa virzītāja sagatavota izziņa saskaņā ar likumu par valsts kompensāciju cietušajiem.

⁴ Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi cilvēku tirdzniecības upuriem // <https://www.siva.gov.lv/lv/pakalpojumi/socialas-rehabilitācijas-pakalpojumi-cilveku-tirdzniecības-upuriem>

⁵ Palīdzība no vardarbības cietušiem bērniem // <http://www.lbf.lv/lv/pret-var darbibu>

⁶ Līdz 2023. gada 31. decembrim Juridiskās palīdzības administrācija, no 2024. gada 1. janvāra saistību un kompetences pārņēmeja Tiesu administrācija

6. Politikas koordinācija

Cilvēku tirdzniecības novēršanas politikas stratēģisko plānošanu un koordināciju nodrošina Iekšlietu ministrija, kas īsteno nacionālā koordinatora funkciju. Šīs funkcijas ietvaros Iekšlietu ministrija nodrošina cilvēku tirdzniecības stratēģiskās politikas plānošanu un izvērtēšanu, kā arī dažādus koordinācijas pasākumus.

Politikas koordinācijas tīklā ir iekļauti pārstāvji no Ārlietu ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Labklājības ministrijas, Tieslietu ministrijas, Veselības ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, LR Tiesībsarga biroja, LR, prokuratūras, Valsts policijas, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, Rīgas pašvaldības policijas, Rīgas Labklājības departamenta, Valsts darba inspekcijas, Nodarbinātības valsts aģentūras, Bērnu aizsardzības centra, biedrības “Centrs MARTA”, “Patvērums “Drošā māja””. Šajā kontekstā var norādīt, ka nākamajā plānošanas periodā, būtu svarīgi iekļaut arī jaunu darba grupas pārstāvjus, piemēram, no Sabiedrības integrācijas fonda, Starptautiskās migrācijas organizācijas Rīgas biroja, ANO Bēgļu aģentūras pārstāvniecības Latvijā, arī “Latvijas drošāka interneta Asociācijas”, un citām nevalstiskajām organizācijām, piemēram, centrs “Skalbes” un “Dardedze”.

Pamatojoties uz Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņiem 2014. – 2020. gadam tika izveidota darba grupa, kas tikās arī 2021. (2 reizes) un 2022. gadā (1 reize), bet 2023. gadā tikšanās nenotika. Cita starpā jānorāda, ka darba grupā tika arī apspriests jautājums par to, kā uzlabot politikas koordināciju, it sevišķi, pamatojoties uz LR Tiesībsarga 2020gada jūnija atbildes vēstuli Iekšlietu ministrijai, kurā bija izteikts lūgums sniegt priekšlikumus rīcības plānam cilvēku tirdzniecības novēršanai 2021. – 2023. gadam. Vēstulē minēts, ka esošā darba grupas darbība nav pietiekami efektīva. Cita starpā arī Eiropas Padomes GRETA ir paudusi nostāju, ka darba grupa ir jāpilnveido, vairāk koncentrējoties uz Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānā 2021. – 2023. gadam iekļauto pasākumu izpildes koordināciju. Savukārt, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) eksperti, pēc veiktās valsts politikas izvērtējuma, rekomendē cilvēku tirdzniecības jautājumu koordināciju pacelt augstākā politiskā mērogā, tādējādi prioritizējot šo politikas jomu.

Jautājumā par koordināciju, ir jāizceļ arī neatkarīgā ziņotāja funkciju iespējamo izveidi Latvijā. Neatkarīgā nacionālā ziņotāja funkcija saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1712 (2024. gada 13. jūnijs), ar ko groza Direktīvu 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību 19. panta 3. punktu paredz, ka dalībvalstis var arī izveidot neatkarīgas struktūras, kuru uzdevums var būt uzraudzīt cilvēku tirdzniecības apkarošanas pasākumu īstenošanu un ietekmi, iesniegt ziņojumus par jautājumiem, kam kompetentajām valstu iestādēm jāpievērš īpaša uzmanība, un veikt cilvēku tirdzniecības pamatcēloņu un tendenču novērtēšanu. Atšķirībā no nacionālā koordinatoru, nacionālais ziņotājs darbojas neatkarīgi no valsts iestādēm un sniedz neatkarīgu vērtējumu par cilvēku tirdzniecības novēršanas politiku, dažādām institūciju procedūrām, izmeklēšanu, kriminālvajāšanu, kā arī iztiesāšanu. Lielākajā daļā valstu šis mehānisms ir izvietots cilvēktiesību aizsardzības institūcijās.

Starptautiskās sadarbības kontekstā jānorāda, ka veiksmīgi ir attīstījusies sadarbība ar Baltijas Jūras valstu padomes darba grupu cīņai pret cilvēku tirdzniecību (CBSS TF-THB), ar kuru kopīgi ir īstenoti vairāki projekti, veicinot izpēti, iesaistīto pušu sadarbību, regulāras apmācības un citus pasākumus. Dalībai šajā darba grupā Iekšlietu ministrija ik gadu veic iemaksas. Papildus Latvija

regulāri nodrošina arī pārstāvniecību Eiropas Padomē sēdēs, kā arī Eiropas Komisijas Nacionālo neatkarīgo ziņotāju vai to līdzvērtīgu mehānismu (NREM) sanāksmēs.

7. Īstenotie projekti

Liela nozīme cilvēku tirdzniecības novēršanas aktivitātēm ir dalība dažādos projektos, kas ļauj piesaistīt papildu finansējumu apmācību, materiālu un citu pasākumu īstenošanai. Pārskata periodā apzināti septiņi projekti.

CAPE

Projekts CAPE “Kompetenču veidošana, palīdzības sniegšana un kriminālvajāšana darba ekspluatācijas gadījumos Baltijas jūras reģionā” vērsts uz cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā novēršanu visās Baltijas jūras valstu padomes dalībvalstīs (Granta līgums CBSS PSF Nr.2019/02). Projekts norisinājās no 2019. gada septembra līdz 2022. gada 31. decembrim. Projekta galvenais mērķis ir atbalstīt sadarbības partnerus un ieinteresētās puses cilvēku tirdzniecības darbaspēka ekspluatācijas nolūkā apkarošanā un pārtraukšanā, analizējot un nostiprinot informāciju, uzlabojot palīdzību upuriem un stiprinot cilvēku tirdzniecības gadījumu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu.

Projekta ietvaros tika īstenotas trīs starptautiskas darbnīcas (Norvēģija, Vācija, Somija) un īstenoti izpētes darbi Dānijā, Latvijā, Norvēģijā, Polijā un Vācijā. Izpētes autori veica padziļinātu izpēti par cilvēku tirdzniecības darbaspēka ekspluatāciju savā valstī, kā arī mēģināja rast skaidrojumu tam, kādēļ ir tik neliels skaits kriminālprocesa un apsūdzību par cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā.

2021. gada jūnijā Baltijas jūras valstis apstiprināja Kopīgu paziņojumu par apņemšanos strādāt pret cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā Baltijas jūras reģiona valstīs. Paziņojums ietver 12 soļus, kā mazināt darbaspēka ekspluatāciju Baltijas jūras reģionā.

Līdztekus CAPE projekta noslēgumā tika veikts arī izvērtējums par Baltijas jūras valstu reģiona novirzīšanas mehānismiem (*Evaluation of the transnational Referral Mechanism of the Baltic Sea region*). Tajā gūtas atziņas par to, ar kādām problēmā saskaras institūcijas, novirzot cilvēku tirdzniecības upurus, un kas būt jāpilnveido, lai veicinātu drošu upuru novirzīšanu starp Baltijas jūras reģiona valstīm.

Informācija par projektu un veiktajiem izpētes darbiem ir pieejama:

<http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/projekts-kompetencu-veidosana-palidzibas-sniegsana-un-kriminalvajasana-darba-ekspluatācijas-gadījumos-baltijas-juras-regiona-cape>

THALIA

Projekts “Ceļā uz pārdomāto, informētu un līdzjūtīgu žurnālistiku par cilvēku tirdzniecības jautājumiem” (THALIA) tika noslēgts 2021. gada nogalē. Projekta ietvaros tika organizēti semināri žurnālistikas studentiem un pasniedzējiem par cilvēku tirdzniecības tēmu atspoguļojumu medijos. Latvijā projekts tika īstenots, piesaistot mācībspēkus no Rīgas Stradiņa universitātes. Projekta ietvaros žurnālistikas studenti piedalījās konkursā, kura ietvaros izstrādāja dažādus publicitātes materiālus. Labākie studentu darbi tika apbalvoti noslēgumu konferencē Lietuvā.

Projektu īstenoja Baltijas jūras valstu padomes sekretariāts, saņemot finansējumu no Zviedrijas institūta. Projektā kā partnervalstis piedalījās Igaunijas, Latvija, Ukraina, Zviedrija, Somija un Norvēģija.

Informācija par projektu pieejama: <https://si.se/en/projects-granted-funding/thalia-towards-thoughtful-informed-and-compassionate-journalism-in-covering-human-trafficking/>

“Efektīva novērošanas un izraidīšanas procesa realizēšana (1. posms)”

2021. gada sākumā noslēdzās Tiesībsarga biroja vairāku gadu ilgs projekts “Efektīva novērošanas un izraidīšanas procesa realizēšana (1. posms)” (Nr. TSB/PMIF/2018/1). Projekta vispārīgais mērķis bija nodrošināt piespiedu kārtā izraidāmo personu uzraudzības procesu atbilstību Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra direktīvai 2008/115/EK. Savukārt projekta tiešais mērķis ir pilnveidot Eiropas Savienības standartiem un prasībām atbilstošu ārzemnieku piespiedu izraidīšanas novērošanas mehānismu.

Projekta ietvaros īpaša uzmanība tika pievērsta nepilngadīgo bērnu, kuri ceļo bez pavadības, tiesību aizsardzībai un cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanas procedūru pilnveidošanai izraidīšanas procesā, kā ietvaros tika pilnveidoti novērošanas instrumenti, tika īstenotas vairākas apmācības un sagatavoti dažādi metodiski materiāli. Informācija par projektu un projekta laikā izstrādātie materiāli ir pieejami LR Tiesībsarga biroja tīmekļvietnē: <https://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/petijumi-un-publicācijas/projekti/pmif>

ELECT THB

Projekts “Stiprināta sadarbības starp tiesībsargājošajām iestādēm un pilnveidotas apmācības par cilvēku tirdzniecību” (ELECT THB) tika uzsākts 2021. gada septembrī un noslēgts 2023. gada 31. augustā. Projekta vadošais partneris bija HEUNI Somijā, bet Latvijas Iekšlietu ministrija un Tartu Universitāte Igaunijā ir projekta partneri. Projekta galvenie uzdevumi paredz apzināt aktuālo situāciju cilvēku tirdzniecības jomā Igaunijā, Latvijā, Polijā, Somijā un Ukrainā, identificēt labās prakses, organizēt mācību seminārus un veicināt starpvalstu tiesībsargājošo iestāžu tīklošanos un sadarbību. Jānorāda, ka 2022. gadā īstenoto aktivitāšu skaits bija neliels, jo projekta īstenošanu ietekmēja karš Ukrainā. Intensīvāks projekta aktivitāšu laiks atsākās 2022. gada nogalē un 2023. gadā, kad tika organizētas izpētes vizītes Polijā un Lietuvā, nodrošinātas četras vienas dienas apmācības Latvijas speciālistiem un organizēts starptautisks seminārs Rīgā par cilvēku tirdzniecību seksuālai ekspluatācijai.

Projekta mājaslapa: https://heuni.fi/-/elect_thb

Projekta ietvaros izdotie materiāli:

- Ekspluatācijas modeļi. Cilvēku tirdzniecības tendences un darbības veidi Somijā, Latvijā, Igaunijā, Polijā un Ukrainā⁷

⁷ Ziņojums pieejams: <https://heuni.fi/-/report-series-103-patterns-of-exploitation-elect-thb>

- Eksploataācijas modeļi. Kopsavilkums politikas veidotājiem par jaunākajām cilvēku tirdzniecības tendencēm un modus operandi⁸
- Cilvēku tirdzniecība. Psiholoģiskā piespiešana un izmeklēšanas intervija⁹

Vebināri:

- *Police Investigations and Changes In Norway*
- *Cultural Aspects & Interpretation in the Context of Criminal Investigations by J. Korkman*
- *Understanding psychological control and trauma in the context of criminal investigations*
- *Patterns of Exploitation: Understanding Human Trafficking Risks related to the war in Ukraine*
- *Modus operandi: Human Trafficking for Labour Exploitation by Anniina Jokinen, HEUNI*
- *Modus operandi: Human Trafficking for Sexual Exploitation by Anniina Jokinen, HEUNI*
- *#HumanTrafficking in the criminal justice system: investigative interviews & psychological control*

Visi vebināri ir pieejami HEUNI Institute kanālā: https://www.youtube.com/@HEUNI_institute

Projekta “Viniem ir vārds”

Biedrība “Patvērums “Drošā māja”” kopā ar nevaldības organizācijām no Lietuvas – “Active Youth” un no Igaunijas – “Mittetulundusühing Eluliin” īstenoja projektu “Viniem ir vārds” (*They Have a Name*). Projekta mērķis ir cilvēku tirdzniecības prevences pasākumi, kas paredz neliela apmēra pētījuma izstrādi par cilvēku tirdzniecības novēršanas politiku Baltijas valstīs. Tādējādi projekta ietvaros tapis ziņojums “*Combating Trafficking in Human Beings: Report of the Experts Group on Trafficking in Human Beings. A Baltic Sea States Edition*”, kurā apkopota informācija par cilvēku tirdzniecības situāciju Baltijas valstīs. Papildus projekta ietvaros ir tapis piecu minūšu video par ievainojamību kā cilvēku tirdzniecības riska faktoru.

Sagatavotie materiāli pieejami biedrības mājaslapā: <https://patverums-dm.lv/lv/viniem-ir-vards>

Projekta “NET-WORKS”

Biedrība “Patvērums “Drošā māja”” turpināja īstenot projektu “*NET-WORKS to ensure the long-term integration of Third-Country Nationals Survivors of Trafficking (SOT) promoting job opportunities and work-life balance measures*”. Projekta mērķis ir atbalsta sniegšana tiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kas kļuvuši par cilvēku tirdzniecības upuriem, un veicināt šo personu reintegrāciju darba tirgū. Projektā analizēts, kādi atbalsta pasākumi tiek sniegti cilvēku tirdzniecības upuriem, izstrādāti dažādi interaktīvi līdzekļi, kas būs noderīgi speciālistiem darbā ar upuriem, tiks izveidots video materiāls, kas cietušajiem palīdzēs orientēties apkārtējā sabiedrībā un darba tirgū. Projekta partneri ir nevalstiskās organizācijas no Itālijas, Spānijas, Lietuvas, Zviedrijas, Vācijas un Latvijas.

Projekta ietvaros tapuši šādi informatīvie materiāli:

- Ziņojums par Latvijā pieejamo atbalstu cilvēku tirdzniecības upuriem

⁸ Ziņojums pieejams: <https://heuni.fi/-/patterns-of-exploitation-summary>

⁹ Ziņojums pieejams: <https://heuni.fi/-/thb-psych-coercion-investigative-interviewing>

- Apkopojums par labo praksi, ko realizē biedrība "Patvērums "Drošā māja"" cilvēku tirdzniecības upuru atbalsta jomā

Sagatavotie materiāli pieejami biedrības mājaslapā: <https://patverums-dm.lv/lv/net-works>

COALESCE

Centrs MARTA piedalījās projektā COALESCE, ko finansē Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds un vada Kipras Vidusjūras dzimtes studiju institūts, sadarbībā ar Īrijas Imigrantu padomi, Caritas un Kipras bēgļu padomi, Solwodi Vācijā, Klaipēdas centru Lietuvā un Iroko Onlus no Itālijas.

Projekta mērķis ir sniegt atbalstu sievietēm migrantēm, kuras Eiropā ir cietušas no cilvēku tirdzniecības seksuālai izmantošanai, sniedzot uz dzimumu balstītu psihosociālu, juridisku un ekonomisku atbalstu un palīdzību; attīstīt sinerģiju un komplementaritāti, atvieglojot cietušo vajadzību noteikšanu, palīdzību un atbalstu; un uzlabot starpvalstu sadarbību starp vadošajiem profesionāļiem un praktiķiem.

2021. gadā projekta ietvaros tika veiktas intervijas ar cilvēku tirdzniecībā cietušajām sievietēm trešo valstu pilsonēm un 2021. gada beigās publicēts uz interviju rezultātiem un informācijas avotu analīzi balstīts ziņojums "Pamāni atšķirību" par cietušo vajadzībām, saņemto atbalstu un integrāciju un ziņojuma secinājumi un rekomendācijas.

Projekta ietvaros sagatavotie materiāli pieejami "Centrs MARTA" mājaslapā:

<https://marta.lv/lv/marta-darbiba/projekti/coalesce-projekts-par-atbalstu-sievietem-migrantem-kas-cietusas-no-cilveku-tirdzniecibas-seksualai-izmantosana/>

6. Informatīvas kampaņas un izglītojoši pasākumi

Apmācības

Apmācības pamatā netiek īstenotas sistemātiski, tās tiek organizētas fragmentāri un nav pieejama pilnīga informācija par visām apmācībām un izglītojošām aktivitātēm pārskata periodā.

Var norādīt divus pastāvīgi īstenotus apmācību kursus:

- Valsts robežsardzes koledža ir izstrādājusi kvalifikācijas paaugstināšanas programmu „Cilvēku tirdzniecības novēršana un apkarošana. Instruktoru apmācības programma (e-apmācības)”, kas kopā norit 2 nedēļas.
- Valsts policijas koledža katru gadu organizē apmācību kursu “Cilvēku tirdzniecības formas un prevention”:

Papildus regulāri organizētajiem apmācību kursiem, ir vairākas institūcijas, kas organizē kursus vai lekcijas regulāri. Tā Ārlietu ministrijas Konsulārais departaments apmācības par cilvēku tirdzniecības jautājumiem organizē katru gadu. Mācībās piedalās Latvijas vēstniecību un konsulātu darbinieki.

Latvijas Pašvaldību mācību centrs programmas Eiropas Sociālā fonda projekta Nr.9.2.1.3./16/I/001 organizēja apmācības par “Atbalsta sistēmas pilnveide bērniem ar saskarsmes

grūtībām, uzvedības traucējumiem un vardarbību ģimenē”. 2022. un 2023. gadā apmācību ietvaros LR Tiesībsarga biroja pārstāvji lasīja lekcijas par bērniem cilvēku tirdzniecības upuriem. Lekciju laikā amatpersonas tika izglītotas par normatīvo regulējumu cilvēku tirdzniecībā, cilvēku tirdzniecības jēdzienu (cilvēku tirdzniecības formas, līdzekļi un rīcību veidi), cilvēku tirdzniecības pazīmēm (indikatoriem), riska faktoriem kļūšanai par cilvēku tirdzniecības upuri un likumpārkāpēju, starpinstitucionālo sadarbību un sociālajiem pakalpojumiem, kas tiek piešķirti cilvēku tirdzniecības upuriem. Apmācības noklausījās Valsts policijas darbinieki, prokurori, tiesneši un zvērināti advokāti.

Papildus LR Tiesībsarga birojs ar Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas (šobrīd – Bērnu aizsardzības centrs) atbalstu 2023. gadā rīkoja divu dienu semināru bāriņtiesu darbiniekiem par cilvēku tirdzniecības risku atpazīšanu. Kopumā tika apmācīti 59 darbinieki no 26 bāriņtiesām visā Latvijā.

2023. gadā Tiesībsarga biroja un biedrības “Centrs MARTA” darbinieki apmeklēja 18 ārpusģimenes aprūpes iestādes visā Latvijā, lai izglītotu bērnus par cilvēku tirdzniecības riskiem un informētu, kur vērsties pēc palīdzības. Kopumā tika izglītoti aptuveni 140 jaunieši vecumā no 13 gadiem. Savukārt iestāžu darbiniekiem tika novadītas divas atsevišķas lekcijas tiešsaistē. Kopumā tika apmācīti aptuveni 70 darbinieki.

Latvijas Tiesnešu mācību centrs 2022. gadā organizēja mācību programmu tiesnešiem un tiesnešu palīgiem. Mācību kursā tika iekļautas četras lekcijas: Ievads cilvēku tirdzniecības problemātikā; Darbs ar cilvēku tirdzniecības upuriem; Cilvēku tirdzniecības lietu izmeklēšana un iztiesāšana; Praktiskā nodarbība – ECT lietas S.M. pret Horvātiju analīze. Mācībās piedalījās aptuveni 30 tiesnešu un tiesnešu palīgu. Mācības īstenotas iestādes ikgadēja budžeta ietvaros. 2023. gadā Latvijas Tiesnešu mācību centrs organizēja starptautiskas mācības par cilvēku tirdzniecību. Kā lektori tika pieaicināti tiesnese no Helsinku apgabala tiesas par darbaspēka ekspluatāciju, kā arī tiesnesis no Amsterdamas specializētās tiesas, kurš izklāstīja pieredzi par seksuālās ekspluatācijas lietu iztiesāšanu un ieskicēja atšķirības starp cilvēku tirdzniecību seksuālās ekspluatācijas nolūkā. Mācībās “Cilvēku tirdzniecības aktualitātes. Latvijas un starptautiskā tiesu prakse”, piedalījās 21 tiesnesis.

Papildus minētajam valsts pārvaldes un nevalstiskais sektors regulāri piedalās dažādās starptautisko organizāciju rīkotos pasākumos. Piemēram, Valsts policijas, Valsts robežsardzes, Latvijas Republikas prokuratūras piedalās CEPOL, Eurojust, Eiropolā, kā arī Frontex un citu organizāciju rīkotos semināros. Papildus, 2022. un 2023. gadā EDSO sadarbībā ar Iekšlietu ministriju organizēja mācību seminārus Rīgā.

Informatīvās kampaņas

LR Tiesībsarga birojs 2022. gadā sociālajos medijos īstenoja kampaņu “Ne viss ir zelts, kas spīd!”, lai skaidrotu cilvēku tirdzniecības problēmu Latvijā. Īpaša uzmanība kampaņas ietvaros tika pievērsta tieši digitālajai videi, kurā cilvēki nereti ierauga vilinošus darba vai iepazīšanās piedāvājumus, taču nav gana uzmanīgi, lai šo informāciju pārbaudītu. Kampaņas mērķis bija ar piemēru palīdzību vērst uzmanību uz to, cik viegli ievainojams var būt ikviens cilvēks. Tika radīti astoņi stāsti par to, kā cilvēks var nokļūt cilvēku

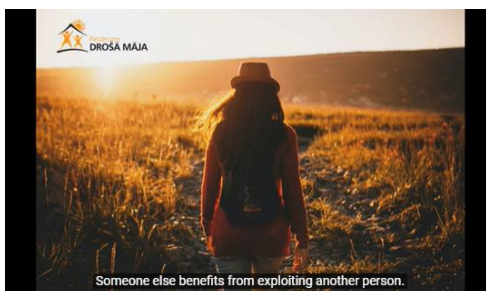

tirdzniecībā. Kampanā LR tiesībsargs aicināja meklēt “sarkanos karogus” jeb brīdinājuma vārdus un frāzes.¹⁰

2022. gada 17. oktobrī Ārlietu ministrija sadarbībā ar Iekšlietu ministriju rīkoja kopīgu informatīvo kampanu “Neļauj sevi izmantot” jeb “Darbs ārzemēs. Kritiski izvērtē vilinošus piedāvājumus”. Sociālās informatīvās kampanas mērķis bija mudināt cilvēkus padomāt pirms atsaukties vilinošiem darba piedāvājumiem, veicināt izpratni par cilvēku tirdzniecību, tās riskiem, sekām un iespējām saņemt palīdzību. Kampanas informatīvie materiāli ar vēstījumiem par darbaspēka ekspluatāciju un informāciju par iespējām vērsties pēc palīdzības tika izplatīti tīmekļa vietnēs un sociālajos tīklos visā Latvijā ar Latvijas Pašvaldību savienības un Nodarbinātības valsts aģentūras atbalstu. Sadarbībā ar *Visual Media Group* un *Media Port Riga* informatīvais video tika demonstrēts uz ekrāniem Rīgas sabiedriskajā transportā un starptautiskās lidostas “Rīga” telpās.

Saistībā ar bērnu pavadīšanu internetā 2022. gadā Latvijas Drošā interneta centrs (drossinternets.lv), Valsts policija un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija aizsāk izglītojošu kampanu “Bīstamā draudzība internetā!”.¹¹ Tās laikā bērni un jaunieši, kā arī vecāki un pedagogi tika aicināti aizpildīt ekspertu izstrādāto pašpalīdzības testu www.sos.drossinternets.lv, lai notestētu, cik droša ir bērna draudzība internetā, uzzinātu, kā atpazīt pavadīšanas gadījumus un kur meklēt palīdzību.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas Bērnu un pusaudžu uzticības tālrunis 116111 no 21.- 27. novembrim rīkoja informatīvo akciju “Pārtrauc klusēšanu!”.¹² Tās mērķis ir pievērst sabiedrības uzmanību seksuālās vardarbības problēmai, aicinot nepieciešamības gadījumā saņemt psihoemocionālu un informatīvu atbalstu jautājumos, kas saistīti ar seksuālu vardarbību pret bērnu.

Atzīmējot Eiropas Savienības dienu cīņai pret cilvēku tirdzniecību, 2022.gada 18.oktobrī, biedrība “Patvērums “Drošā māja”” publicēja izglītojošu raidierakstu, kurā dzirdama saruna ar sievieti, kura piedzīvojusi cilvēku tirdzniecību.

Saite uz raidierakstu:

https://www.youtube.com/watch?v=b_uryEG4IIA

Savukārt 2023. gada 15. oktobrī biedrība “Patvērums “Drošā māja”” organizēja akciju-performanci Rīgas Centrālīrgū. Saite: <https://www.patverums-dm.lv/lv/pamani-cilveku-tirdzniecibu-%E2%80%93diemzel-ari-latvija/1663>

Līdztekus pārskata periodā ir sagatavoti un izplatīti dažādi informatīvie materiāli. Saistībā ar Ukrainas civiliedzīvotāju ierašanos Latvijā, vairāki informatīvie pasākumi:

¹⁰ <https://www.tiesibsargs.lv/resource/informativs-materials-par-cilveku-tirdzniecibas-riskiem-digitalaja-vide-kampanas-ne-viss-ir-zelts-kas-spidadkopojuums>

¹¹ Bīstamā draudzība internetā // <https://www.bti.gov.lv/lv/jaunums/izstradats-paspalidzibas-tests-sosdrossinternetslv-lai-atpazitu-bernu-pavedinasanu-interneta>

¹² Pārtrauc klusēšanu! // <https://www.bti.gov.lv/lv/jaunums/uzticibas-talrunis-116111-uzsak-akciju-seksualas-vardarbibas-mazinasanai>

- 2022. gada martā, reaģējot uz strauju Ukrainas civiliedzīvotāju pieplūdumu, tika izdalīti Iekšlietu ministrijas krājumos esošie informatīvie materiāli par cilvēku tirdzniecību un kur vērsties pēc palīdzības. Materiāli bija pieejami latviešu un krievu valodās.
- Iekšlietu ministrija sadarbībā ar ANO Bēgļu aģentūru izdrukāja jaunus informatīvos materiālus (1000 gab.) un baneru izvietojšanai Ukrainu pulcēšanās vietās, piemēram, atbalsta centros, robežšķērsošanas vietās, izmitināšanas vietās.
- Biedrība “Gribu palīdzēt bēgļiem” sadarbībā ar ANO Bēgļu aģentūru sagatavoja vēl vienu informatīvo materiālu, kurā tika uzskaitīti dažādi “sarkanie karogi”, lai personas saglabātu modrību par savu drošību. Tāpat informatīvajā materiālā tika iekļauta sadaļa ar tālruņa numuriem, kur var vērsties pēc palīdzības. Materiāls tika sagatavots latviešu un ukraiņu valodās. Iekšlietu ministrija sadarbībā ar Valsts robežsardzi nodrošināja materiālu (4000 gab.) izplatīšanu robežšķērsošanas vietās.

7. Latvijai sniegtās rekomendācijas cilvēku tirdzniecības situācijas uzlabošanai

Eiropas Padomes Ekspertu darbības grupa pret cilvēku tirdzniecību (GRETA)

Trešajā novērtējuma kārtā GRETA pievērsa pastiprinātu vērību cilvēku tirdzniecības upuru tiesībām un pieejai efektīviem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, uzsverot nepieciešamību īstenot pieeju, kuras centrā ir cilvēku tirdzniecības upuris un cilvēktiesībās balstīta politika. GRETA Latvijai kopumā izteikusi 31 rekomendāciju, kas var kalpot kā ceļa karte turpmākās politikas attīstībā. GRETA uzsver nepieciešamību turpināt darbu, lai uzlabotu cilvēku tirdzniecības lietu izmeklēšanas kvalitāti, tai skaitā veicinot arī darba inspektoru un tiesnešu specializāciju tieši cilvēku tirdzniecības novēršanas jomā. Tāpat visiem iespējamajiem cilvēku tirdzniecības upuriem savlaicīgi būtu jānodrošina advokāts, kurš specializējies cilvēku tirdzniecības novēršanas jautājumos.

GRETA uzskata, ka jāstiprina Valsts darba inspekcijas cilvēkresursus, lai pilnveidotu cilvēku tirdzniecības novēršanu un atklāšanu. Tostarp ir jāstrādā ar faktoriem, kas izraisa lielu personāla mainību Valsts darba inspekcijā.

GRETA arī norādīja, ka svarīgi neaizmirst par cilvēku tirdzniecības upuriem pēc rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanas. Nepieciešamības gadījumā viņiem būtu jānodrošina ilgtermiņa psiholoģiskā palīdzība, kā arī jāīsteno atbalsta pasākumu kopums, lai veicinātu personas atgriešanos darba tirgū.

GRETA novērtējuma ziņojums pieejams: <https://www.iem.gov.lv/lv/greta-tresas-kartas-novertejuma-zinojums-par-eiropas-padomes-konvencijas-par-cinu-pret-cilveku-tirdzniecibu-ieviesanu-latvija>

Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) sniegtās rekomendācijas

2022. gada martā Latvijā viesojās EDSO īpašais pārstāvis cilvēku tirdzniecības novēršanas jautājumos *Valiant Richey*. Vizītes rezultātā tika sagatavots ziņojums par situāciju Latvijā, un sniegtas rekomendācijas turpmākai politikas attīstībai. EDSO atzinīgi vērtē tā dēvētā “sociālā ceļa” (*social*

path) pieejas izmantošanu, kas ļauj upuriem saņemt atbalsta pasākumus, arī tad, ja upuris vēl nav gatavs iesaistīties kriminālprocesā. EDSO atzīst, ka šāda pieeja kalpo kā labā prakse citām EDSO dalībvalstīm. Tāpat atzinīgi tiek vērtēta spēja un apņēmība izsekot un konfiscēt cilvēku tirgotāju noziedzīgi iegūtos līdzekļus un novirzīt tos fondam, ko var izmantot arī atbalsta sniegšanai cietušajiem. Prevencijas jomā Latvija bija viena no pirmajām valstīm, kas sniedza tūlītēju palīdzību cilvēkiem, kuri bēga no kara Ukrainā. Tomēr, EDSO norāda, ka būtu ievērojami jāuzlabo spēja identificēt cilvēku tirdzniecības upurus internetā. Arī Latvijas krimināltiesību praktiķiem un tiesu sistēmai ir jārīkojas saskaņoti, lai nodrošinātu, ka vainīgie tiek saukti pie atbildības un saņem atbilstošu sodu. Tas ietvertu regulāru un pastāvīgu apmācību policijai, prokuroriem un tiesnešiem. Apmācību ietvarā būtu jāiekļauj arī tēmas par to, kā trauma ietekmē cietušo un kā strādāt ar īpaši aizsargājamu cietušo.

Ziņojums pieejams šeit: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/f/537401.pdf>

ASV valsts ikgadējais ziņojums par situāciju Latvijā 2022. gadā

Saskaņā ar ASV Valsts ziņojumu Latvija saglabāja vietu 2. līmenī. Atzinīgi tika novērtēts aizvien vairāk aizdomās turēto cilvēku tirgotāju izmeklēšanu un notiesāšanu un divu specializēto prokuroru norīkošana konsultācijām cilvēku tirdzniecības lietās. Starptautiska projekta ietvaros Latvija sadarbojās ar ārvalstu valdībām divos pētījumos, analizējot tiesībsargājošo iestāžu vajadzības cilvēku tirdzniecības gadījumu izmeklēšanā un labāko praksi upuru identificēšanā. Turklāt Latvija īstenoja un finansēja vairākas valsts mēroga sabiedrības informēšanas kampaņas, tostarp vienu par seksuālo vardarbību pret nepilngadīgajiem, tai skaitā cilvēku tirdzniecību, un par to, kā ziņot par gadījumiem un kur meklēt palīdzību. Tomēr tika konstatēti arī vairāki trūkumi. Vairākās būtiskās jomās netika sasniegti minimālie standarti. Varas iestādes identificēja ievērojami mazāk upuru, it īpaši neaizsargātāko iedzīvotāju vidū, tai skaitā nepilngadīgo, kuri atrodas valsts sociālās aprūpes centros, piemēram, bērnu namos. Virknei tiesnešu, prokuroru un policijas pārstāvju joprojām nebija pietiekamas izpratnes par visiem cilvēku tirdzniecības veidiem un cilvēku tirdzniecības apkarošanas likumdošanas piemērošanu. Tāpat kritizēts, ka nav izstrādāts Nacionālais novirzīšanas mehānisms (NRM).

Ziņojums pieejams: <https://lv.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/58/2023-ASV-Valsts-departamenta-zinojums-Par-cilveku-tirdzniecibas-noversanu.pdf>

